

Asia: VM212:00/2018 VN/10384/2019

Lausuntopyyntö valtionavustushankkeessa (VM212:00/2018) toimivan järjestöjaoston väliraportista

1 Taustatiedot

Lausunnonantaja

Yhdistys

2 Järjestöjaoston alustavat ehdotukset ja selvityksen kohteet

1 Monivuotiset toiminta-avustukset (s. 14)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Monivuotisiin avustuksiin siirtyminen on perusteltua. Tällä voidaan lisätä ennakoitavuutta ja jatkuvuutta. Valtionavustushakemuskäsittelyn keventäminen on tärkeä tavoite.

Jatkoa rahoitukselle tulisi voida hakea ja päätökset avustuksen jatkumisesta saada hyvissä ajoin ennen edellisen avustuksen päättymistä. Haku- ja päätöksentekoaikataulujen aikaistamisella ja ennakoitavuudella vältetään rahoituksen taitekohdissa syntyvät ongelmat ja parannetaan resurssien käyttöä. Nykytilanteessa avustuspäätökset tulevat avustuskauden päättyessä tai jo päätyttyä, joka johtaa joidenkin avustusten osalta siihen, että pätevien ihmisten työsuhteita ei pystytä jatkamaan riittävän ajoissa, tapahtuu henkilöstövaihdoksia, toiminta joudutaan ajamaan alas ja käynnistämään uudelleen rahoituksen jatkuessa sekä solmimaan mahdollisesti uusia yhteistyösuhteita.

Raportoinnin tulee olla ennakoitavaa ja johdonmukaista ja raportoinnilla kerättävien tietojen tarkoituksenmukaisia. Raportointi ei saa viedä liikaa työaikaa perustyöltä. Silloin, kun toiminta on vakiintunutta, on rahoittajalle kertynyt runsaasti perustietoa aikaisemmilta vuosilta, jota voidaan hyödyntää niin, että tietoa täydennetään vain tarvittavin osin. Uuden toiminnan, kuten projektien, raportoinnissa voidaan kerätä laajemmin tietoa.

2 Valtionavustushakujen koordinointi (s. 15)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Avustushakujen määräaikojen yhteensovittamisella ja koordinoinnilla helpotetaan erityisesti niiden avustusten hakijoiden toimintaa, jotka hakevat eri ministeriöiden rahoituksia. Hakuaikataulujen olisi oltava sellaisia, että avustuspäätökset voidaan antaa hyvissä ajoin ennen vuoden vaihdetta tai edellisen rahoituskauden päättymistä. Yhteistyö ja ministeriöiden valtionavustushakujen yhteensovittaminen edistää myös eri ministeriöiltä valtionavustusta saavien toimijoiden yhdenvertaisuutta ja avustustoiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi (s. 15)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat käyttäneet valtionavustusten hakemisessa ja raportoinnissa jo useita vuosia sosiaali- ja terveysministeriön sähköistä järjestelmää. Järjestöjen taloushallinnon kannalta sähköinen tietojärjestelmä ei saa tarkoittaa kannalta liian ohjaavaa ja yksityiskohtaista valvontaa.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa (s. 16)

EHYT kannattaa ehdotusta.

Selvityksessä on tärkeä huomioida, että kansalaisjärjestöt ovat organisoituneet ja verkostoituneet monin eri tavoin. Esimerkiksi osalla järjestöistä on monimuotoinen joukko jäsenjärjestöjä, jotka ovat kaikki itsenäisiä, erillisiä toimijoita. Osa järjestöistä taas muodostuu keskusjärjestöstä ja siihen kuuluvista piireistä ja yhdistyksistä, joilla on yhteiset toimintaperiaatteet ja -rakenteet.

Valtionavustusten delegointi keskusjärjestöjen kautta voi parhaimmillaan tukea jäsenjärjestöille yhteisten tavoitteiden toteuttamista. Se voi myös säästää resursseja ja helpottaa erityisesti pienten yhdistysten osalta avustusprosesseihin liittyvää hallinnollista taakkaa. Tavoitteellisuuden ja tuloksellisuuden toteutumiseksi avustuksia delegeivalla järjestöllä tulee olla mahdollisuus tehdä harkintaa avustusten kohdentamisessa.

EHYT huomauttaa, että tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriöltä avustusta saavat järjestöt voivat hakea jäsenjärjestöavustuksia, joita ne voivat delegoida eteenpäin jäsenjärjestöilleen tietyin ehdoin. Avustusehtojen mukaan jäsenjärjestöavustusta ei voi delegoida sellaisille jäsenjärjestöille, jotka

saavat jo erillistä STEA-avustusta, mukaan lukien muiden keskusjärjestöjen kautta haettavat jäsenjärjestöavustukset. Avustusten delegointikäytäntöjä kehitettäessä on huomioitava avustusjärjestelmän kokonaisuus. Delegointimahdollisuus ei saa asettaa järjestöjä eriarvoiseen asemaan avustuksen saamisen suhteen. Eriarvoinen järjestelmä voi syntyä esimerkiksi silloin, jos valtionavustuksena myönnetään rahallisesti suurempia pienavustuksia suoraan järjestöille kuin mitä järjestöjen delegeimat toiminta-avustukset ovat. Tällöin jäsenjärjestöavustus estää valtionavustuksen hakemisen suoraan rahoittajalta.

5 Rahapeliteuttoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (s. 17)

EHYT kannattaa ehdotusta

EHYT yhtyy SOSTE ry:n lausuntoon, jossa todetaan:

”Niiltä osin, kun Veikkaus Oy:n tuottoja jaetaan muuhun kuin järjestöjen toimintaan, yhdenmukaistamista voidaan tehdä soveltuvin osin. Tällöin on kuitenkin huolehdittava, ettei yhteensovituksella aiheuteta järjestöjen avustamisprosesseihin heikosti soveltuvia käytäntöjä tai ylimääräistä hallinnollista työtä. Yhteensovituspyrkimys ei myöskään saa hidastaa järjestöjen avustusprosessien kehittämistä.

Väliraportissa viitataan siihen, että käytäntöjen muutoksista keskustellaan järjestöjen kanssa. Silloin kun kyse on suoraan järjestöjen toimintaedellytyksiin liittyvistä muutoksista, kuten avustuskäytäntöjen muutoksista, järjestöillä tulee olla muutoksiin tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus. Pelkkä ministeriöiden sitoutuminen dialogiin järjestöjen kanssa ei turvaa tätä vaikuttamismahdollisuutta vaan järjestöt on syytä kytkeä viralliseen valmistelutyöhön nimeämällä järjestöjen edustajia avustusjärjestelmän seurannasta ja kehittämisestä vastaavaan yhteistoimintaelimeen.”

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli (s. 18)

EHYT ry kannattaa ehdotusta

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen (s. 18)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen (s. 19)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi (s. 19)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Yhdenmukaistaminen parantaa erityisesti järjestöjen tuen, ohjauksen ja neuvonnan tehokkuutta. Esityksessä linjataan, että järjestöjen tehtävä on seurata toimintansa tuloksia ja vaikutuksia. Valtionapuviranomaisen tehtävä taas on seurata toiminnan vaikuttavuutta. Tämä linjaus on hyvä.

Raportoinnin yhdenmukaistamisen lähtökohtana tulee olla, että raportointi tukee järjestöjen tuloksellista toimintaa ja toiminnan kehittämistä, raportoinnissa kerätään vaikuttavuuden arvioinnin kannalta tarpeellinen tieto ja raportoinnin avulla voidaan varmistua, että avustukset on käytetty avustusehtojen mukaisesti. Raportointi ei saa viedä järjestöiltä suhteettoman paljon työaikaresursseja tai vaatia arvioinnin erityisosaamista, joka asettaisi järjestöjä eriarvoiseen asemaan. Väliraportissa mainitaan, että raportoinnissa otetaan huomioon toimialakohtaiset erot. Järjestöillä on lukemattomia erilaisia toimintamuotoja, joten tuleekin kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei yhdenmukaistaminen johda tasapäistämiseen. On tärkeää, että järjestöt ovat mukana kehitystyössä, jotta moninaisuus tulee huomioiduksi asiakirjoja yhtenäistettäessä

Järjestöjen toiminnan tuloksellisuuden, vaikutusten ja vaikuttavuuden osoittaminen on tärkeää yksittäisten järjestöjen toiminnan kannalta, mutta erityisesti suomalaisen kansalaisyhteiskunnan merkitysten ja roolin osoittamisen ja näkyväksi tekemisen kannalta. EHYT toivoo, että viranomaiset hyödyntävät kerättyä seurantatietoa kansalaisjärjestöjen työn vaikuttavuuden ja merkityksen osoittamiseen ja vahvistamiseen suomalaisessa yhteiskunnassa ja julkisessa keskustelussa. Avustusrahoja voitaisiin suunnata myös järjestöille erityisesti vaikuttavuustiedon tuottamiseen.

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen (s. 20)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Järjestöjen tulee pystyä vaikuttamaan niitä itseään koskevaan päätöksentekoon ja olla siinä osallisena. Järjestöillä on runsaasti toiminnasta syntyvää tietoa, jota voidaan hyödyntää kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja yhteiskunnan kehittämiseksi. Toimivat yhteistyökäytännöt ja avoin vuorovaikutus auttavat kohdentamaan avustuksia ja tukea sinne missä sille on tarve.

EHYT yhtyy SOSTE ry:n lausuntoon siitä, että kansalaisyhteiskunnan tulee olla lähtökohtaisesti riippumaton julkisen vallan ohjauksesta. Suomalainen avustusjärjestelmä on kuitenkin välttämätön elinvoimaiselle kansalaisyhteiskunnalle ja samalla väistämättä luo ohjaavan elementin kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Kansalaisyhteiskunnan riippumattomuuden turvaamiseksi tarvitaan mekanismeja, joilla julkisen vallan liiallista vallankäyttöä järjestöihin voidaan ehkäistä. Tämänkaltaisia kansalaisyhteiskunnan autonomiaa turvaavia mekanismeja ovat toimielimet, joissa kansalaisjärjestöt ottavat kantaa avustusten suuntaamisen painopisteisiin ja menettelytapoihin, ja myös valvovat avustusviranomaisten työtä.

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä (s. 21)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Eri järjestöjen avustuksia koskevien ratkaisujen ja niiden käsittelyn tulisi olla linjassa keskenään, yhdenvertaisia, eivätkä ne saa olla riippuvaisia yksittäisistä avustuskäsittelijöistä. Tiimityön tekeminen avustusprosesseissa tukee näitä asioita. Tiimeissä toimiminen ei saisi kuitenkaan tarkoittaa raskaampia ja kalliimpia hallinnon rakenteita avustusjärjestelmälle.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit (s. 21)

EHYT ry kannattaa ehdotusta, mutta huomauttaa, että tarkoituksen ja yhtenäisten arviointikriteerien asettamista on selvitettävä yhdessä järjestöjen kanssa. Yhtenäistäminen ei saa ohjata tai sitoa liikaa järjestöjen toimintaa tai estää niiden autonomiaa. Järjestöjen tulee pystyä myös vastaamaan nopeasti ja joustavasti käytännön työssään havaitsemiinsa ongelmiin ja tarpeisiin.

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit (s. 22)

EHYT ry kannattaa ehdotuksen mukaista selvitystä.

EHYT yhtyy SOSTE ry:n lausuntoon siitä, että avustustoiminnassa tulee olla eettisiä linjauksia siitä, minkälainen toiminta julkisin varoin ei ole hyväksyttävää. Tärkeää on myös kunnioittaa järjestöjen autonomiaa ja julkisen vallan tulee pidättäytyä asettamasta edistämistavoitteita järjestöille niiden puolesta.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen (s. 22)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Valtionavustusjärjestelmän on tärkeä tukea järjestöjä varautumaan taloudellisiin riskeihin tai muutoksiin. On myös kaikkien etu, että järjestöt pystyvät edistämään omarahoituksen hankintaa. Nykytilassa valtionavustuksia ei voi käyttää varainhankintaan. EHYT toivoo, että julkisten avustusten käyttöä varainhankintaan harkitaan ja selvitetään, millaisin reunaehdoin avustuksia voisi käyttää omarahoituksen hankintaan.

On kuitenkin tärkeä huomioida, että suomalainen järjestökenttä on rakentunut julkisten avustusten varaan ja ne mahdollistavat monimuotoisen järjestötoiminnan. On erittäin epätodennäköistä, että merkittävä osa suomalaisten järjestöjen rahoituksesta tulisi lahjoituksina tai esimerkiksi yritysyhteistyökumppanuuksien kautta. Varainhankinta edellyttää järjestöltä työaikaressurseja, taloudellisia panostuksia, pitkäjänteisyyttä ja sisältää myös taloudellisen riskin. Suomalainen

järjestökenttä on monimuotoinen ja laaja. Varainhankinnan kehittäminen ole kaikille järjestöille mahdollista tai järkevää.

15 Taloustarkastajan tehtävä (s. 23)

EHYT ry kannattaa ehdotusta.

Toteutuksessa on hyvä huomioida järjestötoiminnan erityispiirteet esimerkiksi verrattuna yritystoimintaan. Taloustarkastuksesta ei saa myöskään tulla prosessina kallis ja raskas toteuttaa. Nykyinen AUP raportointi on jo organisaatiolle aiheutuvilta kustannuksiltaan ylärajoilla, eikä järjestöjen tehtäväksi tule siirtää viranomaiselle kuuluvaa talouden valvontatyötä.

3 Järjestöjaoston väliraportti ja valtionavustustoiminta

Järjestöjaoston väliraporttia koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustustoimintaa koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista koskevat ehdotukset järjestöjaostolle valmistelun jatkamiseksi

-

Mikkonen Juha
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry